

AVTOTRANSPORT VOSITASIGA O‘RNATILGAN GAZ USKUNASIDAN FOYDALANISH OQIBATIDA YUZ BERISHI MUMKIN BO‘LGAN QALTISLIKLARDAN SUG‘URTA QILISH MUHIM SHARTLARI

I. SUG‘URTA HODISASI

Mazkur qoidaga muvofiq:

-avtotransport vositasiga o‘rnatilgan gaz uskunasi yo‘l transport hodisasi (YTH), yong‘in va portlash natijasida yo‘qotilishi yoki zararlanishi;

-avtotransport vositalariga o‘rnatilgan gaz uskunasi portlashi yoki yong‘in chiqishi oqibatida uchinchi shaxslar (jismoniy va yuridik shaxslar)ga zarar yetkazilishi Sug‘urta hodisasi hisoblanadi.

II. QUYIDAGILAR SUG‘URTA HODISASI HISOBLANMAYDI

2.1. Quyidagi holatlarda avtotransport vositasiga o‘rnatilgan gaz uskunasi yo‘l transport hodisasi (YTH), yong‘in va portlash natijasida yo‘qotilishi yoki zararlanishi sug‘urta hodisasi deb tan olinmaydi va sug‘urta to‘voni to‘lanmaydi:

a) haydovchi o‘zining yoki uchinchi shaxslarning or-nomusi, hayoti va salomatligini saqlash, o‘z fuqarolik burchini bajarishga aloqador harakatlardan tashqari sug‘urta hodisasini keltirib chiqarish maqsadida qasddan qilgan harakatlari natijasida zararlanishi;

b) avtotransport vositasini spirtli ichimlik, toksik yoki narkotik moddalarni iste‘mol qilgan holda boshqarilishi natijasida avtotransport vositasiga o‘rnatilgan gaz uskunasi zararlanishi;

d) avtomobil yo‘lidan turli hayvonlar chiqib qolishi, urib yuborilishi natijasida sodir bo‘lgan YTH natijasida avtotransport vositasiga o‘rnatilgan gaz uskunasi zararlanishi;

e) haydovchilik guvohnomasiga ega bo‘lmagan, avtotransport vositasini boshqarishga sug‘urta qildiruvchining belgilangan tartibda rasmiylashtirilgan ishonchnomasi bo‘lmagan shaxslar tomonidan boshqarilishi;

f) avtotransport vositasidan foydalanishda uni ekspluatatsiya qilish, yong‘in havfsizligi, yonuvchi va portlovchi modda hamda predmetlarni tashish va saqlash qoidalarini buzilishi;

g) sug‘urtalangan gaz uskunasi o‘rnatilgan avtotransport vositasidan o‘quv-mashq, musobaqa yoki sinov maqsadlarida foydalanish;

h) avtotransport vositasiga o‘rnatilgan gaz uskunasi alohida ehtiyot qismlarini doimiy ta’sir qiluvchi ekspluatatsiya omillari (tabiiy eskirish, chirish, sirtining buzilishi, yorilish, zanglash va hakazolar) natijasida zararlanishi, shuningdek, sug‘urta hodisasi yoki ob-havo ta’siri natijasida tashqi ko‘rinishining eskirishi va sifatining buzilishi;

i) sodir bo‘lgan hodisa vakolatli tashkilotlar (IIB, YHXB, YXNB) da belgilangan tartibda ro‘yhatdan o‘tkazilmagan bo‘lsa;

j) sug‘urta hodisasi sodir bo‘lishining aniq sabablari aniqlanmagan bo‘lsa;

k) Sug‘urta qildiruvchi yoki uning ishonchli vakili tomonidan sug‘urta tovonini olish maqsadida berilgan ma’lumotlar yolg‘onligi aniqlansa;

m) Sug‘urta hodisasi O‘zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida ro‘y bergan bo‘lsa.

III. SUG‘URT PULINI OLIISH UCHUN TAQDIM QILINADIGAN HUJJATLAR

3.2. Sug‘urta qildiruvchi o‘z arizasiga quyidagi hujjatlarni ilova qiladi:

3.2.1. Avtotransport vositasiga o‘rnatilgan gaz uskunasi yo‘l transport hodisasi (YTH), yong‘in va portlash natijasida qisman zararlanganda:

a) sug‘urta polisi,

b) IIB YXXB ma’lumotnomasi, xulosasi (zarur holatlarda sudning qarori);

d) tegishli tartibdagi baholash tashkilotining avtotransport vositasiga o‘rnatilgan gaz uskunasi ga yetkazilgan xaqiqiy zarar, ehtiyot qismlari va materiallari ro‘yxati hamda eskirish qiymati ko‘rsatilgan kalkulyatsiyasi.

3.2.2. Avtotransport vositalariga o‘rnatilgan gaz uskunasi portlashi yoki yong‘in chiqishi oqibatida uchinchi shaxslar (jismoniy va yuridik shaxslar)ga zarar yetkazilganda:

a) sug‘urta polisi;

b) IIB YXB ma’lumotnomasi, hulosasi (zarur holatlarda sudning qarori);

d) tegishli tartibdagi baholash tashkilotining uchinchi shaxslarning mol-mulkiga yetkazilgan xaqiqiy zarar, ehtiyot qismlari va materiallari ro'yxati hamda eskirish qiymati ko'rsatilgan kalkulyatsiyasi;

e) uchinchi shaxslarning hayotiga yoki sog'lig'iga yetkazilgan zarar mavjudligini va miqdorini tasdiqlovchi xujjatlar (tibbiyot muassasasidan ma'lumotnoma yoki hayot va sog'likka yetkazilgan zararni tasdiqlovchi boshqa xujjatlar, dalolatnoma yoki o'lim to'g'risidagi guvohnoma).

Uchinchi shaxslarning hayoti yoki sog'lig'iga zarar yetkazilganda sug'urta tovonni miqdori hayoti yoki sog'lig'iga yetkazilgan zarar Sug'urtalovchining baxtsiz hodisalardan ehtiyot shart sug'urta qilishning barcha turlaridan sug'urta hodisalari bo'yicha sug'urta tovonini aniqlash va to'lash tartibi to'g'risidagi uslubiy ko'rsatmaga muvofiq aniqlanadi.

Yuqoridagi xujjatlar taqdim etilgach, sodir bo'lgan sug'urta hodisasi xususiyatidan kelib chiqib, Sug'urtalovchi vakolatli tashkilotlardan hodisani to'liq tafsilotlari va ishtirokchilari to'g'risida, ushbu hodisaning vakolatli tashkilotda belgilangan tartibda ro'yxatdan o'tkazilganligi to'g'risida ma'lumotnoma, zarur bo'lganda, hodisa ishtirokchilari sud-tibbiyot ekspertizasi hulosasi, sud qarori va boshqa hujjatlar so'rovini amalga oshiradi.

IV. TO'LOV MUDDATI

4.1. Sug'urta hodisasi ro'y berganda Sug'urta qildiruvchi yoki uchinchi shaxslar Sug'urta hodisasi haqida Sug'urtalovchiga 3 (uch) kun ichida yozma ravishda xabarnoma beradi.

4.2. Avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasi zararlanishi yoki avtotransport vositalariga o'rnatilgan gaz uskunasi portlashi oqibatida uchinchi shaxslar (jismoniy va yuridik shaxslar)ga zarar yetkazilishi bo'yicha Sug'urta tovonni to'lash tartibi:

a) avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasi to'liq yo'qotilganda Sug'urtalovchi Sug'urta qildiruvchiga Sug'urta tovonini avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasi sug'urtalangan Sug'urta puli doirasida to'laydi.

b) uchinchi shaxslarning mol-mulkiga zarar yetkazilganda Sug'urta tovonni Sug'urta pulining 35 foizidan, xayoti yoki sog'lig'iga zarar yetkazilganda Sug'urta tovonni miqdori Sug'urta pulining 65 foizidan ortiq bo'lishi mumkin emas.

4.3. Sug'urta qildiruvchi tomonidan sug'urta hodisasi bilan bog'liq bo'lgan barcha ma'lumotlar va hujjatlarni to'liq taqdim qilingandan keyin, Komissiya tomonidan hujjatlar o'rganib chiqiladi va 15 kun ichida sug'urta hodisasi yuz berganligi yoki yo'qligi to'g'risida dalolatnomani tuziladi. Sug'urta hodisasi yuz berganligi aniq bo'lsa, komissiya sug'urta qoplamasi (tovoni) miqdorini aniqlaydi hamda hodisa tan olinganligi haqida tuzilgan dalolatnomada aks ettiradi.

4.4. Ushbu shartnoma talablariga ko'ra belgilangan tartibda sug'urta tovonni aniqlangan taqdirda tuzilgan va tomonlar tasdiqlagan dalolatnomaga ko'ra 5 (besh) bank kuni ichida sug'urta qildiruvchiga sug'urta tovonni to'lab beriladi.

4.5. Sug'urta qildiruvchining shartnomani (polisni) bekor qilish bo'yicha yozma murojaatiga ko'ra, Sug'urtalovchi Sug'urta qildiruvchiga shartnomaning o'tmagan muddatiga mutanosib ravishda sug'urta mukofotlari qaytarib beriladi. Bunda Sug'urtalovchining sug'urta ishini yuritish bilan bog'liq bo'lgan sug'urta mukofotining 25 foizi miqdoridagi xarajatlari qaytariladigan sug'urta mukofotidan chegirilib qolinadi.

V. TOMONLARNING HUQUQ VA MAJBURIYATLARI

5.1. Sug'urtalovchining majburiyatlari:

a) Sug'urta qildiruvchini sug'urta shartlari bilan tanishtirish;

b) Sug'urta qildiruvchiga sug'urta mukofoti to'langandan so'ng sug'urta polisini berish;

d) Sug'urta hodisasi ro'y bergach, mazkur qoidalarda o'rnatilgan tartib va muddatlarda da'voni o'rganib chiqish hamda Sug'urta tovonini to'lashni amalga oshirish;

e) Sug'urta tovonini yoki sug'urta pulini to'lashni rad etish to'g'risidagi qaror sug'urta qildiruvchiga (naf oluvchiga) ular sug'urta tovonini yoki sug'urta pulini to'lashni so'rab murojaat etganlaridan keyin 15 kundan kechiktirmay, rad etish sabablariing asoslantirilgan dalil-isbotlarini keltirgan holda xabar qilish;

f) o'zining sohadagi faoliyati natijasida olingan Sug'urta qildiruvchi va uning mulkiy hamda moliyaviy ahvoli to'g'risidagi ma'lumotlarni tarqatmaslik.

5.2. Sug'urtalovchining huquqlari:

a) Sug'urta qildiruvchi yoki uchinchi shaxslar Sug'urta tovoniga da'vo qilganda Sug'urta qildiruvchidan sug'urta polisida va mazkur qoidalarda ko'rsatilgan majburiyatlarining bajarilishini talab qilish.

b) Sug'urta qildiruvchi sug'urta shartnomasi (polisi) tuzilishidan avval Sug'urtalovchiga yolg'on ma'lumotlar berganligi aniqlansa, sug'urta shartnomasining haqiqiy emas deb tan olinishini va O'zbekiston Respublikasining amaldagi qonunlarida nazarda tutilgan oqibatlar qo'llanishini talab qilish;

d) quyidagi holatlarda Sug'urta tovonini to'lashni rad etish:

-agar Sug'urta qildiruvchi sug'urta hodisasi yuz berganligi to'g'risida Sug'urtalovchini o'z vaqtida sababsiz xabardor qilmasa;

-Sug'urta qildiruvchi sug'urta hodisasi sababi va hususiyatlarini aniqlash uchun zarur ma'lumot va hujjatlarni taqdim qilmaganda;

-Sug'urta polisidan naf olish maqsadida yolg'on vosita va usullarni ishga solganda;

-Sug'urta qildiruvchi Sug'urtalovchi tomonidan qoplangan zarar uchun javobgar shaxsga nisbatan o'zining talab qilish huquqidan voz kechsa, shuningdek, Sug'urtalovchi o'ziga o'tgan talab qilish huquqini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan barcha xujjatlar va dalillarni Sug'urtalovchiga va barcha ma'lumotlarni unga ma'lum qilishdan bosh tortganda.

e) sug'urta xavfi ortishiga sabab bo'ladigan holatlar to'g'risida xabardor qilinganda Sug'urta polisi shartlarini o'zgartirishni yoki qo'shimcha Sug'urta mukofotini to'lashni talab qilish;

f) zarur hollarda avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasiga yetkazilgan zararni ekspertiza tashkilotlarida qayta baholash va ular tomonidan berilgan hujjatlar (kalkulyatsiya, mutaxassis fikri, dalolatnoma va boshqalar) asosida sug'urta tovonini to'lash;

g) avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasining sug'urta hodisalari natijasida zararlangan va baholash tashkilotlarining kalkulyatsiyalariga ko'ra yaroqsiz deb topilgan ehtiyot qismlarini talab qilib olish.

5.3. Sug'urta qildiruvchining/uchinchi shaxslarning majburiyatlari:

a) Sug'urta hodisasi sodir bo'lganligi o'ziga ma'lum bo'lgandan so'ng 72 soatdan kechikmay Sug'urtalovchi uning vakilini bu haqda yozma ravishda xabardor qilish;

b) Sug'urta hodisasi sodir bo'lganda Sug'urtalovchiga sug'urta tovonini ko'rib chiqish uchun barcha hujjatlarni taqdim qilish;

d) Sug'urta polisi tuzilayotganda o'ziga ma'lum bo'lgan va Sug'urta hodisasi yuz berishi ehtimolini hamda uning yuz berishi tufayli kutilajak zarar miqdori (sug'urta xavfi)ni aniqlash uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan barcha holatlarni Sug'urtalovchiga xabar qilish;

e) Sug'urta mukofotini o'z vaqtida to'lash;

f) Sug'urta polisining amal qilish davrida Sug'urtalovchiga ma'lum qilingan holatlarda yuz bergan, o'ziga ma'lum bo'lgan muhim o'zgarishlar to'g'risida, agar bu o'zgarishlar sug'urta xavfi ortishiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lsa, Sug'urtalovchiga darhol xabar qilish;

g) Sug'urtalovchining roziligisiz avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasini ehtiyot qismlarini bir-biridan ajratish va hech qanday ta'mirlash ishlarini boshlab yubormaslik. Haydovchi va yo'lovchi xavfsizligini ta'minlash yoki vakolatli tashkilotlar buyruq va farmoyishlarini bajarish uchun zaruriyat tug'ilgan holatlar bundan mustasno;

j) avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasini ko'rikdan o'tkazish vaqti, kuni va joyini, zararlangan avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasini yoki uning qismlarini sotish yoki qayta ishlashga yoki metallolomga topshirishni Sug'urtalovchi bilan kelishib olish;

z) Sug'urtalovchining yozma roziligisiz to'lov kafolatlari yoki majburiyatlarini o'z zimmasiga olmaslik;

i) avtotransport vositasiga o'rnatilgan gaz uskunasini yaroqli holatda saqlash bo'yicha doimo oldini olish choralari o'tkazish.

5.4. Sug'urta qildiruvchining huquqlari:

a) Sug'urtalovchidan Sug'urta polisining to'liq amal qilish davrida sug'urta masalalari bo'yicha maslahatlar olish;

b) Sug'urta hodisasi sodir bo'lganda ushbu sug'urta bo'yicha Sug'urtalovchidan qabul qilgan o'z majburiyatlarini bajarishini talab qilish;

d) mazkur sug'urta doirasidagi kelishmovchiliklarni muvofiqlashtirish uchun mustaqil ekspertni jalb qilish;

e) Sug'urta shartnomasini muddatidan oldin bekor qilish uchun Sug'urtalovchiga ariza bilan murojaat qilish.